

Overgaard-klanen - en myte med sandheder

CHR. P. FOGTMANN

Denne beretning punkterer en gammel myte om Overgaard-klanen fra Østerild, men realiteterne bag myten tør siges at have nok så megen interesse: Historien om en søskendeflok, der kunne stå sammen, og som blandt andet derved kom stærkt med i lokaldemokratiets organisationer og institutioner.

Blandt thyboer lever mange myter, og de fleste af dem har rod så langt tilbage i fortiden, at det er svært eller umuligt at finde deres oprindelse eller sortere deres indhold af realiteter fra meninger og formodninger. Nogle er imidlertid nyere, og en enkelt har udgangspunkt så nær nutiden, at flertallet af hovedpersonerne stadig selv kan svare for sig. Derved punkteres en myte - måske - men til gengæld afdækkes et eksempel på det familiesammenhold, der før ”folkevandringerne” i vort århundrede prægede hovedparten af det danske samfund.

Eksemplet hedder ”Overgaard-klanen”, og selv om det allerede nu vil være ukendt for mange i Nordthy, skal man ikke gå langt for at finde folk, som kan henvise til den store børneflok efter Maren og Jens Overgaard i Østerild. De havde og har alle interesser ud over hjem og erhverv, og de besatte en række poster i sogneråd, menighedsråd og - navnlig - andelsbevægelsens organisationer. Årsagen var

Familien Overgaard fotograferet ved Maren og Jens Overgaards sølvbryllup i 1932. Fra venstre øverst ses Kristian, Ejnar og Jens Møller, Magnus, Lars og Alfred, mellem forældrene Arne og Grethe, yderst til højre Anna Elise.

naturligvis i første række deres ønske om at være aktive i demokratiets lokale funktioner, men det fremgik, at Overgaard-brødrene næsten altid optrådte enigt, når en post skulle besættes - og på en eller anden måde samlede de ofte det nødvendige antal stemmer til et valg.

Her begyndte så myten at blomstre: Maren Overgaard, som efter sin mands tidlige død i 1949 sad i hjemmet sammen med Arne, der i 1957 fik overdraget skødet på ejendommen, var en stærk kvinde, som samlede børn og svigerbørn omkring sig for at lægge råd op, når en af brødrene ønskede sig en eller anden post. Der blev lagt en plan - og den blev fulgt af alle - meget ofte med det ønskede resultat.

- Nej, siger Arne Overgaard, som har påtaget sig på familiens vegne, at erstatte myten med realiteter. Man må godt huske vor mor som en stærk kvinde, for det var hun på mange måder, men det var bestemt ikke sådan, at hun lagde planer for os eller dirigerede med os. Derimod var hun vort samlingspunkt, og familiens gode sammenhold var først vore forældres og siden Mors fortjeneste. Børn, svigerbørn og børnebørn var alle glade for at samles om hende. Hun var, som en nevø sagde ved hendes begravelse, altid så god at snakke med.

- Og de aktuelle valg?

- Dem kunne vi godt snakke om, når vi var samlet herhjemme, men det var med Mor som tilhører, aldrig som dirigent. Helt fra vor barndom vidste vi, at det var godt at stå sammen. Lad Mor og Far fra æren for det. De skabte familien, og de viste den, hvor den hørte til. Vi kom ud at tjene allerede fra i 12-årsalderen, men indtil Fars død var der så altid et par ad gangen herhjemme. I 1949 var jeg hjemme og blev her.

Ægte thyboer

Både Maren og Jens Overgaard var af ældgamle thybo-slægter. Jens Overgaard (29.9.1883-22.9.1949) var fra Lønnerup, og navnet stammede fra Overgaard i Kjelstrup. Maren Overgaard (20.11.1884-6.6.1980) var født Christensen, og hendes forældre havde gården her på vejnumme ret Hovsørvej 42. Allerede da hun var 14 år, døde faderen af tuberkulose, og moderen fortsatte driften af ejendommen sammen med sin datter, indtil Maren i 1907 blev gift med Jens Overgaard. Typisk nok for den tid var, at brylluppet blev holdt 1. november, for så kunne Jens' brødre benytte skiftedagen til at være med. Maren Overgaards mor blev i hjemmet til sin død i 1931.

Alle landbrugsejendommene øst for Hovsørvej har den forhistorie, at de oprindeligt lå nede i engene næsten i plan med fjordens overflade, men da Aggertangen første gang blev gennembrudt i 1826, blev bygningerne ødelagt på striben. Ejerne blev efter datidens metode udstyret med tiggerbreve, som legaliserede deres bestræbelser for gennem indsamling eller tiggeri at skaffe sig kapital til nybyggeri, og Arne Overgaard fortæller, at den gamle vending: ”Æ er fra Østerild desværre” stammer fra den triste tid.

Alle ejendommene ved Hovsørvej blev nyopført oven for fjordskrænten, hvor de ligger nu, men Arne Overgaards ejendom brændte i 1985 og er i dag helt nybygget.

Børneflokken

I løbet af atten år fik Maren og Jens Overgaard den børneflok, som siden skulle blive genstand for mytedannelse. Lars Overgaard, nu Tingstrup, fødtes i 1910, Jens Møller Overgaard, Hillerslev, 1911, afdøde Alfred Overgaard, Skårup, 1913, Ejnar Overgaard, Hillerslev, 1914, afdøde Magnus Overgaard, Vang, 1917, Arne Overgaard, Østerild, 1920, Kristian Overgaard, Hillerslev, 1922, Anna Elise, gift med fabrikant E.

Gregersen, Hillerslev, 1924, og afdøde Grethe, gift med Harry Møller, Hovsør, 1928.

Man bemærker, at de alle - ganske ualmindeligt for nyere tid - har fået bopæl på hjemstavn. Men vi er ikke hjemmefødinge, siger Arne Overgaard. Ved Grethes begravelse sagde provst Langkjer, at vi alle tog ud og alle kom tilbage. Vi ville gerne ud til skolegang og anden uddannelse men siden søgte vi vor boplads i Nordthy.

Tillidshverv

Arne Overgaard har samlet en liste over de tillidshverv, som Overgaard-brødrene efterhånden blev valgt til, og han gør opmærksom på, at listen så langt fra er fuldstændig. Den kan blot give et indtryk af interesserne.

Lars Overgaard blev sognerådsmedlem, sognefoged, formand for Thisted Andels mejeri, medlem af bestyrelserne for kvægavlsforeningen, Vestergades Brugsforening og Thisted Elværk samt af FDBs repræsentantskab.

Jens Møller Overgaard opnåede som elev på Ollerup Folkehøjskole at blive valgt til statsminister, da skolen arrangerede et prøvevalg. Herhjemme blev det til medlemskaber i sogneråd og menighedsråd samt Thisted Kommunes ligningskommission.

Alfred Overgaard var medlem af Sjørring-Thorsted Sogneråd, siden af Thisted Byråd, hvor han bl.a. var formand for Teknisk Udvalg og medlem af økonomiudvalget. Han blev formand for Andelsbankens Thisted-afdeling og senere medlem af bankens repræsentantskab, i bestyrelsen for Sjørring Brugs og Sjørring Andelsmejeri samt næstformand i Landboforeningen Nordthy.

Ejnar Overgaard havde forskellige poster i landbrugets organisationer, og Magnus Overgaard i Vang var medlem af sogneråd og menighedsråd. På et tidspunkt sad fire Overgaard-brødre i fire sogneråd: Lars i Thisted Landsogn, Jens Møller i Hillerslev, Alfred i Sjørring-Thorsted og Magnus i Vang.

Arne Overgaard var formand for Thisted Andelsslakteri indtil sammenlægningen med Fjerritslev og lægger vægt på en post som medlem af bestyrelsen for Lodsejerlauget for Hanherreds Vejler. Han er som formand for Østerild Lokalforening medlem af DLGs repræsentantskab, har gennem 34 år været medlem af Østerild Menighedsråd og sidder i anden periode i Provstiudvalget.

Maren Overgaards ejendom i 1949 – i 1957 overtaget af Arne Overgaard, som efter branden i 1985 måtte bygge helt nyt.

Kristian Overgaard var medlem af bestyrelsen for Hillerslev Brugsforening, foderstofforeningen, regnskabsforeningen under Landboforeningen Nordthy, Markedshallen i Thisted og i bestyrelsen for Nordthy

Strømforsyning, hvad der betyder medlemsskab i bestyrelsen for Nordkraft. I nogle år var han i bestyrelsen for store af Vandingsarbejder i området.

Søstrene Anna Elise og Grethe blev som brødrene præget af interesser udadtil, men på en anden måde. Anna Elise er aktiv i ledelsen af Hillerslev Beholderfabrik, som hendes mand og hun skabte, og Grethe Møller delte sociale interesser med sin mand. Ved sin død var hun formand for den lokale afdeling af Landsforeningen for hørehæmmede og medlem af bestyrelsen for samme landsforening. Hun gjorde meget for at skaffe hjælpemidler til døve og tunghøre.

Det gamle billede viser Maren Overgaards hjem ved Hovsørvej før 1. verdenskrig i 1890. Udhuset dengang var antagelig fra genopbygningen i 1826, da stormflod havde ødelagt den oprindelige gård.

- Skal det med, spørger Arne Overgaard, at tre af brødrene den 5. maj mødte med frihedskæmpernes armbind. Lars og Alfred var med i Vandetgruppen, der var en ren mobiliseringsgruppe, og Kristian havde været i modtagegruppe sammen med Aksel Andersen og Johan Gerstrøm i Sennels.

- Og posten som leder af Overgaard-klanen?

- Den findes ikke. Da jeg fyldte 60 år, sagde Kristian i spøg, at jeg efter Mors død stod som familiens overhovede, men jeg svarede, at jeg ikke ville have en sådan post, og at familien for resten ikke ville have noget overhovede.

Realiteter og myter

- Hvor meget betød så Overgaard-klanen for de mange valg, du omtalte før?

- Betegnelsen klan er vel ikke negativ. Alligevel vil jeg hellere tale om sammenhold i vor familie, og det har langt fra spillet den rolle, som nogle vil mene. Ved valg indenfor sognene kunne vi jo ikke hjælpe hverandre tværs over sogneskellene, og da jeg i 1960 blev foreslået valgt til slagteriets bestyrelse, måtte jeg klare mig selv, fordi der blev stemt kredsvis, og jeg var den eneste Overgaard i Østkredsen. Det var et par naboer, der kom til mig og sagde, at jeg bare skulle sidde helt stille og lade dem ordne sagen, og det gjorde de. Da jeg siden blev valgt til formand, skete det ved valg indenfor bestyrelsen, så heller ikke her kunne brødrene gøre fra eller til.

- Men overfor andre valg?

- Som jeg har sagt, var det altid naturligt for os at stå sammen, og svogre og svigerinder sluttede sig gerne til. Alligevel kunne det ikke blive til så mange stemmer, men vi havde også gode venner. Politisk stod vi, kan jeg sige, på venstre fløj af Venstre, og det gav kontakt over til de radikale. Landbrugsmæssigt stod vi på grænsen mellem gårdmands- og husmandsbrug, og vi havde gode kontakter til husmandsforeningerne, som ofte hjalp os med stemmer og vidste, at Overgaard-brødrene var indstillet på at samarbejde ved andre lejligheder.

Til det politiske hører vel også, at vi meget enigt gik imod LS, da den forening var stærk, og det gav os forbindelse til Jens Kirk, Thousgaard, og hans kreds, som den gamle LS -mand Frederik Buchhave i Snedsted kaldte for Jens Kirks tjenestekarle.

Alle disse kontakter vil vi godt være bekendt, for de var reelle, og der er aldrig nogen i eller omkring Overgaard-familien, der har skullet stemme imod en overbevisning. Men når anledning var der, kunne vi godt fremkalde noget, der lignede et stemmeskred.

- Fungere det altid?

- Nej, for vi havde i høj grad hver vor mening og tvang aldrig hverandre til noget. Da Alfred tilsyneladende håbløst stillede op til det første byråd i Thisted Storkommune, var det ham selv, der fremskaffede stemmer nok til fra en 12. plads på listen at kunne rykke ind i byrådet sammen med Holger Visby. Han havde, som

han sagde, sine venner. Det var dem, der ikke kom til opstillingsmøderne, men mødte på valgdagen.

Jeg mindes kun en enkelt gang, da vort sammenhold helt svigtede. Et år ønskede Lars, Alfred og Kristian at stille til samme ledige post i FDBs repræsentantskab, og de fastholdt alle deres kandidatur. Der var så ingen af dem, der blev valgt - og det har vi vel i familien taget som en gavnlige lære.

Vi søskende lærte noget om sammenhold, og det fik vi glæde af på så mange måder. Men er det værd at skrive om?

- Ja, om 100 år vil det være meget interessant.

- Til den tid vil vi nok være glemte, og det gør så ikke noget, men hvis vi også til den tid kan minde om, at en familie skal stå sammen, vil vi da være glade til.

(Kilde: Historisk Årbog for Thy og Vester Hanherred 1989, side 31-36).